

IFRS 9 Pénzügyi instrumentumok

2009. november
Számveteli tanácsadás

A fő témák

- A pénzügyi eszközök besorolására és értékelésére vonatkozó új előírások.
- Új kritériumok az amortizált bekerülési érték megállapításához.
- Új értékelési kategória – az átfogó eredménnyel szemben történő értékelés.
- Értékvesztés csak az amortizált bekerülési értéken elszámolt eszközök esetében vehető figyelembe.
- Megszűnik az "értékesíthető eszközök" kategória.
- Megszűnik a "lejáratig tartott eszközök" kategória és a lejárat előtti értékesítés következményeire vonatkozó szabályozás.
- Megszűnnek a pénzügyi eszközökbe beágyazott derivatívák.
- Megszűnik a nem jegyzett tőkebefektetések értékvesztéssel csökkentett bekerülési értéken történő értékelésének lehetősége.

Előzmények

2009. november 12-én a Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) kiadta az *IFRS 9 "Pénzügyi instrumentumok" standardot*. A Standard új előírásokat vezet be a pénzügyi eszközök besorolására és értékelésére vonatkozóan; a hatályba lépés napja 2013. január 1., de a korábbi alkalmazás is megengedett.

Az IFRS 9 "Pénzügyi instrumentumok" standard nyilvános tervezetének hatálya a pénzügyi eszközökre és a pénzügyi kötelezettségekre egyaránt kiterjedt, ám a pénzügyi kötelezettségekre vonatkozó előterjesztésekkel kapcsolatos kifogások miatt a Standard hatályát a pénzügyi eszközökre kellett korlátozni.

A pénzügyi kötelezettségek besorolására és értékelésére, a pénzügyi instrumentumok kivezetésére, valamint az értékvesztés és a fedezeti ügyletek elszámolására vonatkozó új előírásokkal várhatóan 2010-ben fog bővülni az IFRS 9 standard, az ütemtervben foglaltaknak megfelelően. Mindezek eredményeként az IFRS 9 végeredményben teljes egészében fel fogja váltani az IAS 39 "*Pénzügyi instrumentumok: elszámolás és értékelés*" standardot.

Azok a vállalkozások, amelyek az IFRS 9 korai alkalmazása mellett döntöttek, továbbra is az IAS 39 standardot alkalmazzák a standard hatálya alá tartozó, de az IFRS 9-ben nem tárgyalt pénzügyi instrumentumokra vonatkozó egyéb számviteli előírások tekintetében (pl. pénzügyi kötelezettségek besorolása és értékelése, pénzügyi eszközök és pénzügyi kötelezettségek elszámolása és kivezetése, pénzügyi eszközök értékvesztése, fedezeti ügyletek elszámolása stb.).

A tervezet pontjainak összefoglalása

Minden, a jelenleg az IAS 39 hatálya alá tartozó elszámolt pénzügyi eszközt amortizált bekerülési értéken vagy valós értéken kell értékelni.

Minden olyan hitelviszonyt megtestesítő instrumentum (pl. kölcsönkövetelést), (1) amelyet egy vállalkozás egy olyan üzleti modell

keretében tart, amelynek célja szerződéses cash-flow-k realizálása, és (2) amely olyan szerződéses cash-flow-kat generál, amelyek kizárólag tőketörlesztéshez és a fennmaradó tőkeösszeg utáni kamatfizetéshez kapcsolódnak, általánosságban amortizált bekerülési értéken kell értékelni. Minden egyéb hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt az eredménnyel szemben valós értéken kell értékelni (az FVTPL módszer szerint).

Az amortizált bekerülési értéken történő elszámolás alternatívájaként lehetőség van a valós érték opció alkalmazására is (feltéve, hogy teljesülnek bizonyos előírt feltételek).

Az IFRS 9 hatálya alá tartozó összes tőkebefektetést a pénzügyi helyzet kimutatásában (mérlegben) valós értéken kell értékelni, a nyereségét és a veszteséget pedig alapértelmezés szerint az eredményben kell elszámolni. Egy vállalkozás csak abban az esetben dönthet úgy, visszavonhatatlanul az első elszámoláskor, hogy egy tőkebefektetést az átfogó eredménnyel szemben (FVTOCI) értékel - és csak az osztalékbevételt számolja el az eredményben, ha nem kereskedési célú értékpapírról van szó.

Bár a valós értéken történő értékelés minden tőkebefektetés esetében előírás, az IFRS 9 arra vonatkozóan is tartalmaz iránymutatást, hogy a bekerülési érték mely esetekben bizonyulhat a valós érték legjobb becslésének, és mikor nem tükrözi hűen a valós értéket.

Az IFRS 9 hatálya alá tartozó összes derivatívát valós értéken kell értékelni. Ebbe azok is beletartoznak, amelyek pénzügyi rendezése nem jegyzett tőkeinstrumentumok átadásával történik, noha bizonyos esetekben a bekerülési érték a valós érték hatékony becslése lehet.

Az IFRS 9 hatálya alá tartozó pénzügyi eszközök besorolási modellje

	Besorolás és értékelés	Értékvesztés	Fedezeti ügyletek elszámolása	Kivezetés
2009. 1-3. negyedév	Nyilvános tervezet	Információkérés		Nyilvános tervezet
2009. 4. negyedév	IFRS 9 - Pénzügyi eszközök	Nyilvános tervezet		
2010. 1. félév	Nyilvános tervezet - pénzügyi kötelezettségek		Nyilvános tervezet	
2010. 2. félév	Végleges standard - pénzügyi kötelezettségek			Nyilvános tervezet*
		Végleges standard - értékvesztés	Végleges standard - fedezeti ügyletek elszámolása	Végleges standard - kivezetés
2010-2012	A korai alkalmazókra érvényes végleges standard			
2013	Kötelező hatályba lépés napja			

*Az eredeti nyilvános tervezethez képest eszközölt jelentős változtatások miatt várhatóan megjelenik majd egy, a kivezetésre vonatkozó előterjesztéseket tartalmazó módosított nyilvános tervezet.

Hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok

A hitelviszonyt megtestesítő instrumentumokat vagy amortizált bekerülési értéken, vagy az FVTPL módszer szerint kell értékelni. Az IFRS 9-ben megszűnnek a jelenleg az IAS 39 standard által alkalmazott "értékesíthető" és "lejáratig tartott" besorolási kategóriák (a lejárat előtti értékesítés következményeivel kapcsolatos szabályokkal együtt). A hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat általánosságban amortizált bekerülési értéken kell értékelni, ha mind az üzleti modell vizsgálatára, mind pedig a szerződéses cash-flow-k jellemzőinek vizsgálatára vonatkozó feltétel teljesül.

Az üzleti modell vizsgálata

A vállalkozás üzleti modelljének célja, hogy a pénzügyi eszközt a szerződéses cash-flow-k realizálása céljából tartsa (nem pedig az, hogy az instrumentumot annak szerződéses lejáratát megelőzően az instrumentum valós értékében bekövetkező változások realizálása végett értékesítse).

A szerződéses cash-flow-k jellemzőinek vizsgálata

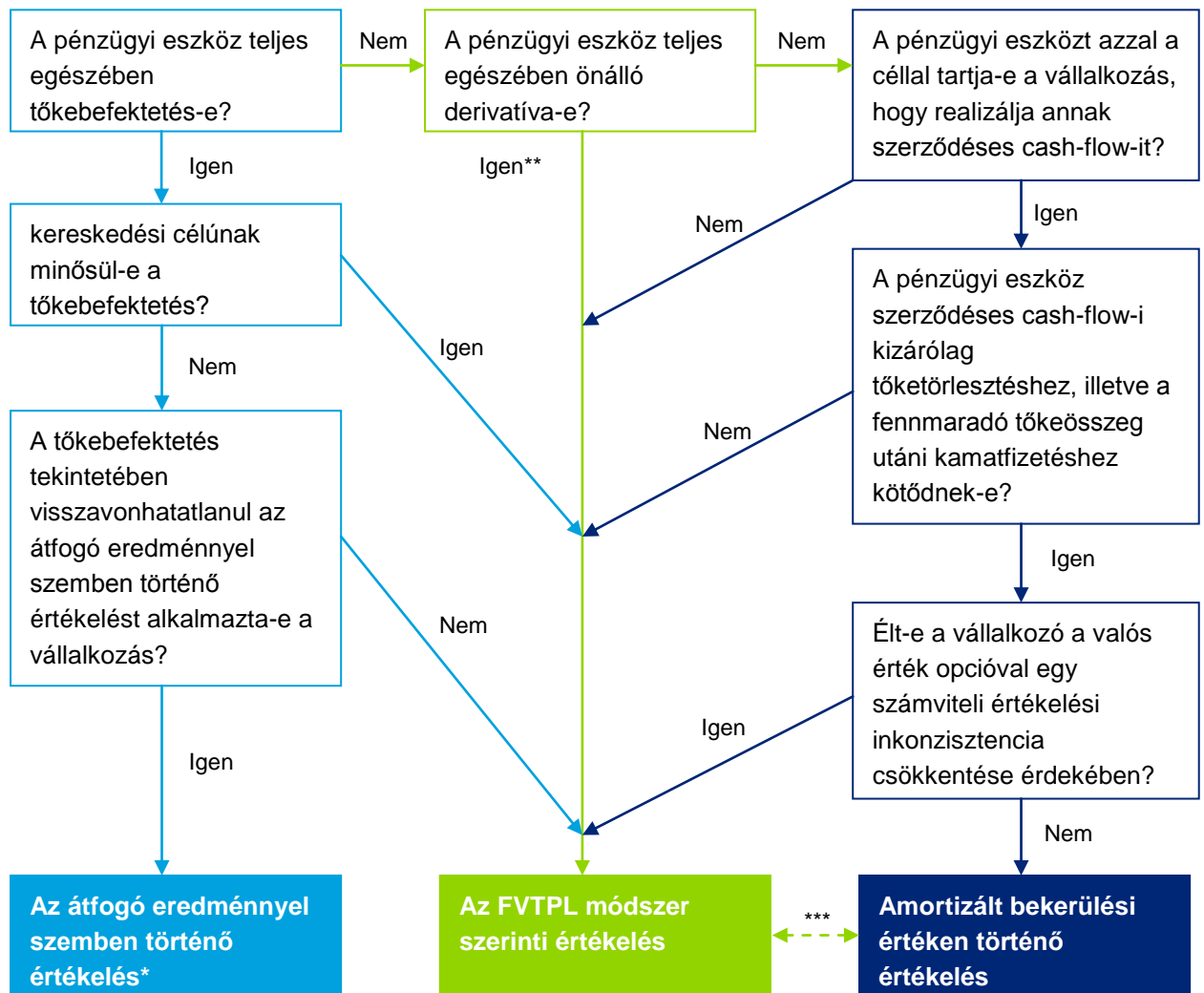
A pénzügyi eszköz szerződési feltételei meghatározott időpontokban olyan pénzáramokat generálnak, amelyek kizárólag tőketörlesztéshez, valamint a fennmaradó tőkeösszeg utáni kamatfizetéshez kötődnek.

A fenti két kritériumot teljesítő hitelviszonyt megtestesítő értékpapír az első elszámoláskor továbbra is értékelhető az FVTPL módszer szerint, ha a valós értéken történő értékelés megszüntet vagy jelentősen mérsékel egy olyan

számviteli inkonzisztenciát, amely akkor állna fenn, ha az instrumentumot amortizált bekerülési értéken értékelnék (ez megfelel a jelenleg hatályos IAS 39 szerinti, számviteli inkonzisztencia esetére vonatkozó valós érték opciónak).

Arra az esetre, ha egy amortizált bekerülési értéken értékelt hitelviszonyt megtestesítő instrumentum a lejáratot megelőzően kivételre kerül, az IAS 1 "A pénzügyi kimutatások bemutatása" standard úgy módosul, hogy előírja az értékesítésen realizált nyereség/veszteség külön kimutatását az átfogó eredmény-kimutatásban, míg az IFRS 7 "Pénzügyi instrumentumok: közzététel" standard módosítása előírja az így képződött nyereség/veszteség vizsgálatát, valamint az értékesítés okainak feltárását.

Az FVTPL módszer szerint kell értékelni azt a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt, amelyre nem teljesülnek az amortizált bekerülési értéken történő értékelés feltételei.

* A befektetésen elért megtérülésnek minősülő osztalékbevételek elszámolása az eredményben történik.

** Az IAS 39 fedezeti elszámolással kapcsolatos rendelkezései továbbra is érvényesek a hatékony fedezeti ügyletként nyilvántartott derivatívákra.

*** Átsorolásra akkor és csak akkor van szükség, ha a vállalkozás megváltoztatja a pénzügyi eszközök kezelésére vonatkozó üzleti modelljét.

Az üzleti modell vizsgálata

Az IFRS 9 által bevezetett, az üzleti modellre vonatkozó vizsgálat szerint a vállalkozásnak meg kell állapítania, hogy az egyes hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokkal kapcsolatos üzleti célja az-e, hogy az értékpapír szerződéses cash-flow-ot realizálja, vagy az, hogy az értékpapíroknak a szerződéses lejáratot megelőző eladásával a valós érték változását realizálja. Ennek meghatározása nem az egyes pénzügyi instrumentumok szintjén, hanem annál magasabb szinten (például a portfólió vagy az üzleti egység szintjén) történik. A vizsgálat nem az alapján történik, hogy mi a vezetőség szándéka az egyes instrumentumokkal.

A Standard elismeri, hogy egy gazdálkodó rendelkezhet különböző üzleti egységekkel, amelyeknek az irányítása is eltérő lehet. Elképzelhető például, hogy egy vállalkozás rendelkezik egyrészt egy lakossági banki üzletággal (ahol a cél a kölcsönkövetelések szerződéses cash-flow-inak realizálása), másrészt pedig egy befektetési banki üzletággal (ahol a cél a kölcsönkövetelések lejárat előtti értékesítésén keresztül a valós érték változásainak realizálása). Ebben az esetben - feltételezve, hogy a pénzügyi instrumentumok olyan pénzáramokat generálnak, amelyek tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kapcsolódnak (lásd a cash-flow-k jellemzőinek vizsgálatát) -, a lakossági banki üzletágban akkor is alkalmazható lenne az instrumentumokra az amortizált bekerülési értéken történő értékelés, ha a befektetési banki üzletág hasonló pénzügyi instrumentumairól ez nem mondható el. Azon instrumentumok értékelése, amelyek megfelelnek a hatályos IAS 39 standardban foglalt kereskedési célú definíciónak, az FVTPL módszer szerint történik, mivel a birtoklásuk célja nem az instrumentum szerződéses cash-flow-inak realizálása.

Bár elképzelhető, hogy egy vállalkozás üzleti modelljének célja a pénzügyi eszközöknek a szerződéses cash-flow-k realizálása érdekében történő tartása, a vállalkozás nem köteles az összes ilyen eszközt lejáratig megtartani. Éppen ezért egy vállalkozás úgy is tarthat pénzügyi eszközöket a szerződéses cash-flow-k realizálása céljából, ha a pénzügyi eszközök egy része értékesítésre kerül. Ha például egy vállalkozás úgy ítéli meg, hogy bizonyos befektetéseket a belőlük származó szerződéses cash-flow-k realizálása céljából tart, akkor ez abban az esetben is megállná a helyét, ha tőkeberuházást (CAPEX) fedeznének belőle. Ha azonban a vállalkozás egy adott állományból nem eseti jelleggel, hanem gyakrabban értékesít befektetéseket, akkor meg kell vizsgálni, hogy milyen szintű értékesítés van összhangban a szerződéses cash-flow-k realizálására vonatkozó céllal.

A nyilvános tervezetben szereplő eredeti előterjesztések nem tették volna lehetővé, hogy a hitelezési veszteség miatt csökkentett áron megszerzett eszközök ("problémás adósságok") értékelése amortizált bekerülési értéken történjen, mivel az ilyen eszközök esetében nem teljesül az üzleti modell vizsgálatához kapcsolódó feltétel. A Standard ettől eltérő megközelítést alkalmaz: lehetővé teszi, hogy a problémás adósságok is teljesítsék az üzleti modell vizsgálatára vonatkozó feltételt, amennyiben az eszköz birtokosának üzleti célja az adósságból származó szerződéses cash-flow-k realizálása.

A szerződéses cash-flow-k jellemzőinek vizsgálata

Az IFRS 9 standardban foglalt, a pénzügyi eszközökhöz kapcsolódó szerződéses cash-flow-k jellemzőinek vizsgálatára vonatkozó előírás az IASB által nemrégiben kiadott, *IFRS a kis- és középvállalkozások számára* című dokumentumban alkalmazott hasonló megközelítésen alapul. A koncepció szerint csak azok az instrumentumok felelnek meg az amortizált bekerülésen történő értékelés feltételeinek, amelyek pénzáramai tőketörlesztéshez és a tőkeösszegre történő kamatfizetéshez (a továbbiakban: "tőketörlesztés és kamatfizetés") kapcsolódnak. A Standardban foglalt definíció alapján a kamat a pénz időértékének, valamint a fennmaradó tőkeösszeggel kapcsolatos hitelkockázatnak az ellenértéke egy meghatározott időtartamra vonatkozóan. Éppen ezért az átváltható kötvényekbe történő befektetések nem felelnének meg a feltételnek a bennük foglalt átváltási opció miatt, ez ugyanis nem kapcsolódik tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez.

A szóban forgó feltétel azokban az esetekben teszi lehetővé az amortizált bekerülési értéken történő értékelést, amikor a kölcsönből származó pénzáramok teljes egészükben rögzítettek (pl. fix kamatozású hitel vagy kamatszelvény nélküli kötvény), amikor a kamatozás változó (pl. GBP-alapú hitel, ahol a kamat szerződés szerint a GBP LIBOR-hoz kötött), vagy amikor a kamatot fix és változó elemek egyaránt alkotják (pl. ha a kamat a LIBOR-nak egy fix kamatkülönbözettel növelt értéke).

A Standard néhány további példát is megemlít a feltételt teljesítő instrumentumokra; ezek az alábbiak:

- meghatározott lejáratú időponttal rendelkező változó kamatozású instrumentumok, amelyek lehetővé teszik az adós számára, hogy válasszon aközött, hogy háromhónapos időszak alatt 3 havi LIBOR-t vagy egyhónapos időszak alatt 1 havi LIBOR-t fizet;
- olyan fix futamidejű változó piaci kamatozású kötvények, amelyeknél a változó kamatlábnak felső határa van; továbbá
- olyan fix futamidejű kötvények, amelyeknél a tőketörlesztés és a kamatfizetés az instrumentum kibocsátási pénznemének áttétel nélküli inflációs rátájához kötött.

Néhány példa a szóban forgó feltételt nem teljesítő instrumentumokra:

- a kibocsátó által tőkeinstrumentumra átváltható kötvények; valamint
- inverz változó kamatozású (pl. 8%-LIBOR) kölcsönök.

Az IFRS 9 egy alkalmazási útmutatót és a feltétel alkalmazását szemléltető további példákat is tartalmaz.

Beágyazott derivatívák

A hibrid szerződéseket tekintve az IFRS 9 az IAS 39-től eltérően értelmezi a beágyazott derivatívák fogalmát abban az esetben, ha az alapszerződés egy, az IFRS 9 hatálya alá tartozó pénzügyi instrumentumnak minősül. Ebből következik, hogy azokat a beágyazott derivatívákat, amelyek elszámolása az IAS 39 értelmében elkülönülten, az FVTPL módszer szerint történt volna (mert nem kapcsolódtak szorosan az alapszerződéshez, mint pénzügyi

instrumentumhoz), a jövőben nem kell elkülönítve kezelni. Ehelyett, amennyiben van olyan része az eszköz pénzáramainak, amely nem tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kapcsolódik (ahogy azt a Standard előírja), akkor a pénzügyi instrumentumhoz kapcsolódó szerződéses pénzáramok értékelése összevontan történik, az eszközt pedig teljes egészében az FVTPL módszer szerint kell értékelni.

Mivel az IFRS 9 standard csak az IAS 39 hatálya alá tartozó pénzügyi instrumentumokra vonatkozik, az alapszerződéshez szorosan nem kapcsolódó beágyazott derivatívákra vonatkozó szerződések vizsgálatával kapcsolatos előírás továbbra is érvényes minden olyan hibrid szerződésre, amelynek alapszerződése pénzügyi kötelezettség, valamint az olyan nem pénzügyi alapszerződésekre, amelyek kívül esnek az IAS 39 hatályán.

Kibocsátó kockázatvállalása nélküli hitelezés

Ha egy hitelviszonyt megtestesítő instrumentum a kibocsátó kockázatvállalása nélküli - azaz a hitelező igénye az adósnak csak bizonyos eszközeire korlátozódik -, akkor meg kell vizsgálni, hogy a hitel csak olyan szerződéses pénzáramokat generál-e, amelyek tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kapcsolódnak. A Standard a vállalkozások számára előírja, hogy ennek eldöntéséhez vizsgálják meg a mögöttes eszközöket vagy pénzáramokat. Ha a szóban forgó hitelből egyéb pénzáramok is származnak, vagy ha a hitel feltételei oly módon korlátozzák a pénzáramokat, amely összeegyeztethetetlen a tőke-, illetve kamatfizetéssel kapcsolatos kifizetésekkel, akkor a hitel értékelése nem történhet amortizált bekerülési értéken.

Elképzeltető például, hogy egy befektetési célú ingatlan fejlesztésével foglalkozó vállalkozás olyan feltételek mellett bocsát ki fix kamatozású kötvényt, hogy a kötvény kamata kizárólag a fejlesztés alatt álló ingatlan értékesítéséből származó bevételből fizetendő, és a kibocsátóval szemben nem áll fenn visszakereseti jog. Ez a kötvény nem felel meg a szerződéses cash-flow-k vizsgálatához kapcsolódó feltételnek, mivel a mögöttes eszköz, amelyhez a kötvény szerződés szerint kötött, nem rendelkezik tőketörlesztésre, illetve kamatfizetésre utaló cash-flow jellemzőkkel.

Szerződés szerint összekapcsolt instrumentumok

Azokra az esetekre, ha egy adott eszközhöz kapcsolódó kifizetések a kibocsátónál prioritást élveznek több más, szerződés szerint összekapcsolt instrumentummal szemben, a Standard konkrét feltételeket jelöl meg arra vonatkozóan, hogy a szóban forgó instrumentumból származó pénzáramokat mikor lehet tőketörlesztésnek, illetve kamatfizetésnek tekinteni. Ilyenek például a projektársaságok által a hitelkötelezettségek fedezése céljából kibocsátott, értékpapírosztályba (tranche) sorolt értékpapírok, ahol az értékpapírosztályokhoz kapcsolódó kifizetések prioritása eltérő - ez azt jelenti, hogy a vállalkozás bizonyos értékpapírosztályokat a többihez képest alárendeltként kezel.

Egy adott értékpapírcsomagról csak akkor mondható el, hogy tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kapcsolódik (tehát akkor

alkalmazható rá az amortizált bekerülési értéken történő értékelés), ha az alábbi feltételek mindegyike egyidejűleg teljesül:

- Egyrészt az értékpapírcsomag pénzáramai kizárólag tőketörlesztéshez, illetve a fennmaradó tőkeösszeg utáni kamatfizetéshez kötődhetnek (tehát a kamatláb nem lehet például egy tőzsdeindexhez kötött).
- Másrészt az értékpapírcsomagot kibocsátó vállalkozás mögöttes instrumentumainak állományában szerepelnie kell legalább egy olyan pénzügyi eszköznek, amelynek szerződéses cash-flow-i kizárólag tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kötődnek. A mögöttes instrumentumok állományában lehetnek másfajta eszközök is - például derivatívák -, de ezek a vállalkozás instrumentumai közül csak azoknak a cash-flow ingadozását csökkenthetik, amelyek szerződéses cash-flow-i kizárólag tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kapcsolódnak, vagy pedig korrigálják az értékpapírosztályok, valamint a mögöttes pénzügyi instrumentumok pénzáramaihoz kapcsolódóan a kamatláb fix vagy változó jellegében és a devizakockázatban mutatkozó eltéréseket, illetve az időbeli eltéréseket. Ha a vállalkozás az állományt alkotó instrumentumok cash-flow ingadozásának csökkentésére derivatívákat alkalmaz, akkor ahhoz, hogy ez a feltétel teljesüljön, az összesített cash-flow-ból kell származnia tőketörlesztésnek és kamatfizetésnek.
- Harmadrészt a mögöttes pénzügyi instrumentumok állományára jellemző, az értékpapírcsomagban megjelenő hitelkockázatnak ugyanakkorának vagy alacsonyabbnak kell lennie, mint a mögöttes pénzügyi instrumentumok állományához kapcsolódó hitelkockázatnak.

A vizsgálat végrehajtásához a vállalkozásnak be kell azonosítania az instrumentumok azon csoportját, amelyekből a pénzáramok ténylegesen származnak, mintsem csupán átfolyanak rajtuk.

Abban az esetben, ha a mögöttes pénzügyi instrumentumok állománya változhat, az összes szóba jöhető instrumentumot be kell vonni a vizsgálatba. Ha például az instrumentumok állományában az értékpapírcsomag első elszámolásakor nem szerepelnek kiírt hitelderivatívák, de a jövőben szerepelhetnek, akkor a szóban forgó értékpapírcsomag esetében nem alkalmazható az amortizált bekerülési értéken történő értékelés.

Amennyiben a mögöttes instrumentumok állományának vizsgálata nem megoldható, akkor a vizsgálat sikertelennek minősül, az értékpapírcsomagot pedig az FVTPL módszer szerint kell értékelni.

Átsorolások

Az olyan hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok esetében, amelyek értékelése nem az FVTPL módszer, vagy a valós érték opció szerint történik, átsorolást kell végrehajtani az FVTPL módszer szerinti, valamint az amortizált bekerülési értéken értékelt tételek között abban az esetben, ha a vállalkozás pénzügyi eszközökre vonatkozó üzleti modelljének célja olyan mértékben változik meg, hogy a korábbi modell már nem érvényes. Az amortizált bekerülési értékéből a valós értékbe történő átsorolás akkor válhat

például szükségessé, ha egy pénzügyi szolgáltató cég úgy dönt, hogy felszámolja lakossági jelzálog üzletágát, és amellet, hogy további megbízásokat nem fogad el, aktívan keresi a vevőt az eladó jelzáloghitel-állományra.

Abban az esetben, ha átsorolásra van szükség, akkor az átsorolásra az üzleti modell megváltozásának időpontját követő első beszámolási időszak első napján kerül sor. A Standard szerint ideális esetben meglehetősen ritkán kell végrehajtani átsorolásokat.

A valós érték opció

Egy pénzügyi eszköz első elszámolásakor a vállalkozás abban az esetben dönthet úgy, hogy az eszközt visszavonhatatlanul az FVTPL módszer szerint értékeli, ha ez a fajta értékelés megszüntetné vagy jelentősen csökkentené a pénzügyi eszköz amortizált bekerülési értéken történő értékeléséből eredő számviteli inkonzisztenciát.

A vállalkozás rendelkezhet például egy fix kamatozású kölcsönköveteléssel, amelyre egy olyan kamatláb-swap formájában köt fedezeti ügyletet, amelynek keretében a vállalkozás a fix kamatlábat változó kamatlábra cseréli. Feltételezve, hogy az amortizált bekerülési értéken történő értékelés feltételei teljesülnek, a kölcsönkövetelés amortizált bekerülési értéken való értékelése értékelési inkonzisztenciához vezetne az FVTPL módszer szerint értékelt kamatláb-swap ügylettel. Ebben az esetben a kölcsönkövetelésnek az FVTPL módszer alapján, a valós érték opció szerint történő értékelésével mérsékelhető lenne az értékelési inkonzisztencia, amely a kölcsön amortizált bekerülési értéken történő értékeléséből fakad.

Tőkebefektetések

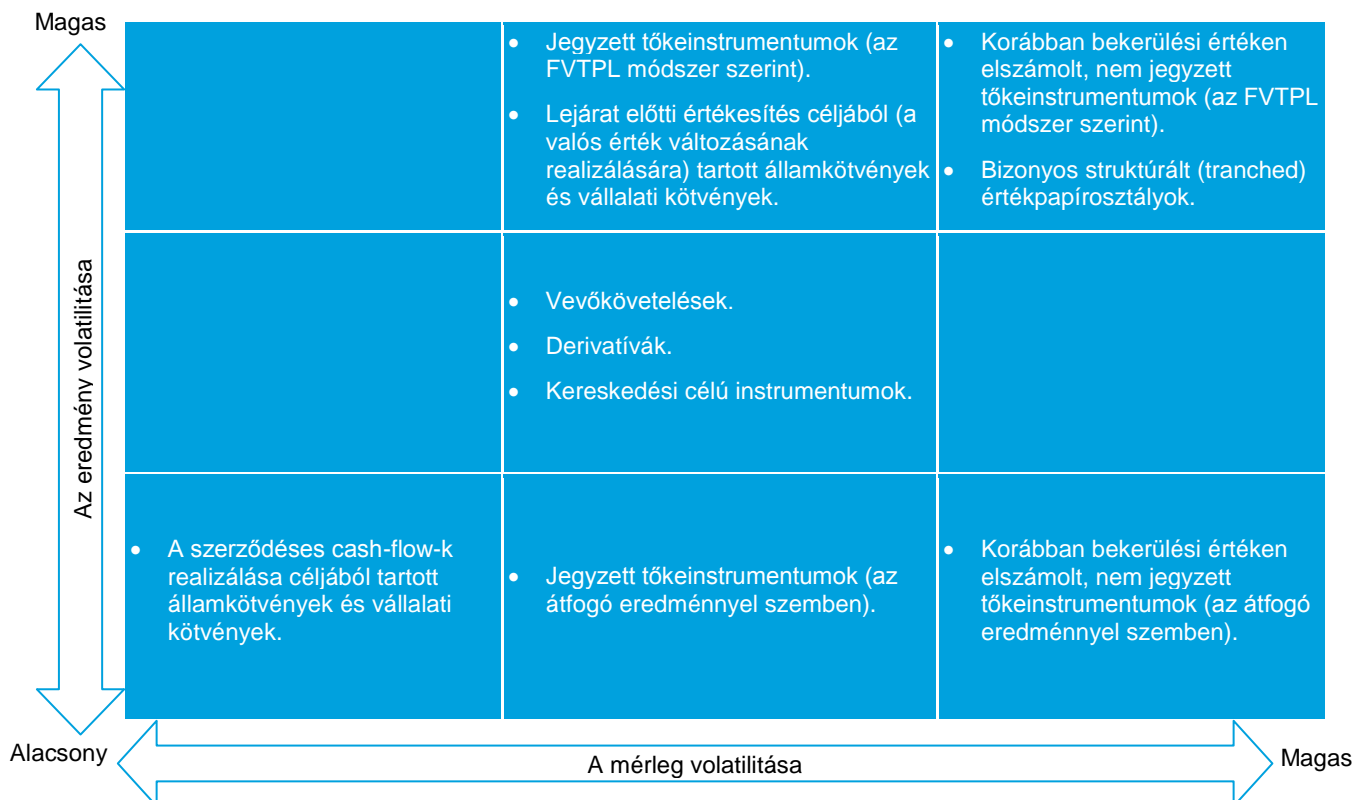
Az IFRS 9 értelmében a vállalkozás tulajdonában lévő összes tőkebefektetést valós értéken kell értékelni. Az új Standardban nem szerepel az az IAS 39 alapján jelenleg érvényben lévő kivétel, amely szerint a nem jegyzett tőkebefektetéseket az értékvesztéssel csökkentett bekerülési értéken kell értékelni, ha a valós érték nem állapítható meg hitel érdemlően. Az IFRS 9 ennek ellenére azzal kapcsolatban is tartalmaz iránymutatást, hogy a költség mikor adhatja a valós érték legjobb becslését egy olyan, nem jegyzett tőkebefektetés esetében, amelynek értéke elegendő naprakész vagy releváns információ hiánya miatt nehezen határozható meg. A szóban forgó Standard példákat hoz fel olyan esetekre is, amikor a bekerülési érték nem tükrözi a valós értéket; ilyen például, ha a befektetési célpont teljesítménye jelentősen eltér a tervmutatóktól és a mérőföldkövektől.

A tőkebefektetéseken elért nyereség és veszteség az eredményben kerül elszámolásra (vagyis az értékelésük az FVTPL módszer szerint történik), kivéve, ha azokat a vállalkozás az első elszámoláskor visszavonhatatlanul az egyéb átfogó jövedelemmel szemben számolja el (tehát az értékelésük az átfogó eredménnyel szemben történik). Az átfogó eredménnyel szemben történő értékelés nem alkalmazható, ha a tőkebefektetés kereskedési célú.

Ha a tőkebefektetés értékelése az átfogó eredménnyel szemben történik, akkor az összes nyereség és veszteség (az osztalékbevétel kivételével) az

egyéb átfogó jövedelemben kerül elszámolásra, és a későbbiekben sincs lehetőség az eredménybe történő átsorolásra (noha a saját tőkében felhalmozott nyereség átsorolása megengedett). Az osztalékbevétel elszámolása az IAS 18 “Bevételek” standard értelmében az eredményben történik.

Az átfogó eredménnyel szemben történő értékelés azt jelenti, hogy megszűnnek az IAS 39 standardban foglalt, jelenleg érvényben lévő előírások - melyek szerint értékesítéskor meg kell határozni az értékvesztést, és át kell sorolni a valós értéken elszámolt kumulatív nyereséget és veszteséget -, tekintve, hogy az osztalékbevételt leszámítva a valós érték minden változása tartósan a saját tőkében kerül kimutatásra.

A változások következményeként az IFRS 7 módosítása előírja az átfogó eredménnyel szemben értékelt, tőkeinstrumentumokban fennálló befektetések részletes közzétételét, ideértve annak bemutatását is, hogy a vállalkozás miért az átfogó eredménnyel szemben történő értékelést választotta.

Derivatívák

Az IFRS 9 értelmében a Standard hatálya alá tartozó összes derivatívát valós értéken kell értékelni, hasonlóan a tőkebefektetéseket érintő, fent bemutatott változásokhoz, és az új Standard megszünteti a bekerülési értéken történő értékelés követelményét az olyan derivatívák esetében, amelyek egy nem jegyzett tőkebefektetéshez kötődnek, ha a valós érték nem állapítható meg hitelt érdemlően. Ennek ellenére az IFRS 9 felsorolja azt a néhány esetet, amikor a bekerülési érték elfogadható a valós érték legjobb becsléseként.

Az IFRS 9 hatása

Bizonyos esetekben az IFRS 9 több valós értéken elszámolt pénzügyi eszközt eredményez, más esetekben kevesebbet. A hatás attól függ, hogy milyen típusú pénzügyi eszközökkel rendelkezik az adott vállalkozás, azokat korábban hogyan sorolta be, és milyen döntéseket hoz az új besorolási modell alapján.

Az egyik legjelentősebb változás, hogy bizonyos hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat (pl. államkötvényeket és vállalati kötvényeket) ezentúl amortizált bekerülési értéken is ki lehet mutatni, míg sok esetben az IAS 39 szerint az ilyen instrumentumokat valós értéken kell értékelni, amennyiben aktív piacon jegyzik őket. Az egyéb instrumentumok - többek között az eszközökkel fedezett értékpapírok (pl. egyes készpénzfedezetű hitelkötelezettségek) vagy szolgáltatási koncessziókkal kapcsolatos követelések - esetében, amelyeket korábban az IAS 39 értelmében teljes egészében amortizált bekerülési értéken vagy értékesíthető eszközként lehetett értékelni, mostantól valószínűbb az FVTPL módszer szerint történő értékelés.

Az FVTPL módszer szerint értékelt, elkülönített beágyazott derivatívákat tartalmazó hibrid pénzügyi eszközöket (pl. szintetikus fedezetű hitelkötelezettségeket) amortizált bekerülési érték helyett teljes egészében az FVTPL módszer szerint kell értékelni.

A jelenleg lejáratig tartandóként besorolt eszközök értékelése minden bizonnyal továbbra is amortizált bekerülési értéken fog történni, mivel birtoklásuk célja a szerződéses cash-flow-k realizálása, és gyakran kizárólag tőketörlesztéshez, illetve kamatfizetéshez kapcsolódnak. Ugyanakkor megszűnnek a jelenleg a lejáratig tartott eszközökre vonatkozó, a lejárat előtti értékesítés következményeivel kapcsolatos szabályok, továbbá a fedezeti számvitelnek a kamatlábkockázat és az előtörlesztési kockázat esetében történő alkalmazására vonatkozó korlátozások.

Az "értékesíthető" kategória megszüntetése, valamint az összes tőkebefektetés valós értéken történő értékelésére vonatkozó követelmény megszűnése kiküszöböli az IAS 39-ben jelenleg alkalmazott többféle értékvesztési módszert (lásd a következő oldalon található összefoglaló táblázatot). Az IFRS 9 csak az amortizált bekerülési értéken értékelt pénzügyi eszközök esetén írja elő az értékvesztés megállapítását. A változások az amortizált bekerülési értéken értékelt eszközök értékvesztésére vonatkozó szabályozást mindeztáig nem érintették, viszont az IASB által a "Pénzügyi instrumentumok: amortizált bekerülési érték és értékvesztés" címmel 2009 novemberében kiadott nyilvános tervezet - amely az értékvesztés elszámolása kapcsán a "várható veszteségen" alapuló megközelítés alkalmazását helyezi kilátásba - módosíthatja ezeket a szabályokat.

A pénzügyi eszközök értékvesztés tesztjére vonatkozó előírás módosításai

Pénzügyi eszköz	IAS 39 szerinti besorolás	Szükség van-e értékvesztés tesztre?	IFRS 9 szerinti besorolás	Szükség van-e értékvesztés tesztre?
Hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok	Értékesíthető	Igen	Amortizált bekerülési értéken	Igen
	Hitelek és követelések	Igen	FVTPL	Nem
	Lejáratig tartandó	Igen		
	FVTPL	Nem		
Tőkebefektetések	Értékesíthető	Igen	FVTOCI	Nem
	Értékvesztéssel csökkentett bekerülési értéken	Igen	FVTPL	Nem
	FVTPL	Nem		

Hatályba lépés napja, összehasonlító információk, átmeneti időszak

Az IFRS 9 a 2013. január 1-jén vagy azt követően kezdődő éves időszakokra alkalmazandó, de a korábbi alkalmazás is megengedett.

A Standardot visszamenőleg is alkalmazni kell, az üzleti modell vizsgálatát azonban az első alkalmazáskor kell végrehajtani (az az időpont, amikor a vállalkozás először alkalmazza az IFRS 9 standardot). Ezenfelül "az FVTPL módszer szerint" vagy "az átfogó eredménnyel szemben" történő értékelés, illetve a korábban az FVTPL módszer szerint értékelt pénzügyi instrumentumok besorolásának megszüntetése az első alkalmazáskor érvényes tények és körülmények alapján történik.

Az érvényben lévő IAS 39 standard értelmében az FVTPL módszer szerint, számviteli inkonzisztencia alapján értékelt pénzügyi eszközök, illetve pénzügyi kötelezettségek besorolását csak akkor lehet változatlanul hagyni, ha a számviteli inkonzisztencia az első alkalmazás időpontjában továbbra is fennáll. Amennyiben a számviteli inkonzisztencia az első alkalmazás időpontjában nem áll fenn, úgy a korábban alkalmazott, valós érték opció szerinti értékelést vissza kell vonni. A vállalkozó abban az esetben is dönthet úgy, hogy egy korábban az FVTPL módszer szerint értékelt pénzügyi eszköz vagy pénzügyi kötelezettség besorolását megszünteti, ha korábban az adott eszköz vagy követelés számviteli inkonzisztencia miatt került ily módon értékelésre.

Azokban az esetekben, ahol a visszamenőleges alkalmazás nem kivitelezhető, a teljes körű visszamenőleges alkalmazás helyett más, gyakorlatias eszköz alkalmazására van szükség.

Azok a vállalkozások, amelyek az új Standardot 2012. január 1-je előtt alkalmazzák első ízben, a korábbi időszakok értékeinek újramegállapítására

vonatkozó előírás alól mentességet élveznek. A változás eredményeként hasonlóképpen módosul az IFRS 1 "A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok első alkalmazása" standard is, így az IFRS-eket először alkalmazók is ugyanilyen kedvezményben részesülnek.

2009 októberében az IASB kísérleti jelleggel elfogadta, hogy az IAS 39 standard felváltására irányuló projekt bármely szakaszát a hatályba lépés napját megelőzően alkalmazó vállalkozásoknak a projekt korábbi szakaszait is alkalmazniuk kell, a későbbi szakaszokat viszont nem kötelesek alkalmazni a hatályba lépésük napját megelőzően. A fenti kísérleti jellegű koncepció alapján azok a vállalkozások, amelyek a szóban forgó, pénzügyi eszközökre vonatkozó átdolgozott besorolási és értékelési standard korai alkalmazása mellett döntenek, nem lennének kötelesek a hatályba lépést megelőzően alkalmazni az IFRS 9 standardnak a pénzügyi kötelezettségek besorolására és értékelésére, a pénzügyi instrumentumok kivezetésére, valamint az értékvesztés és a fedezeti ügyletek elszámolására vonatkozó későbbi módosításait.

Pénzügyi kötelezettségek

A szóban forgó Standard eredeti nyilvános tervezetének hatálya a pénzügyi eszközökre és a pénzügyi kötelezettségekre egyaránt kiterjedt. A nyilvános tervezetre érkezett észrevételek alapján - a valós értékben bekövetkező, a vállalkozás saját hitelezési kockázatának az eredményben történő elszámolásából eredő változások miatt - kifogásolható az az előírás, mely szerint az olyan pénzügyi kötelezettségek értékelése, amelyek cash-flow-i nem kizárólag tőketörlesztéshez és kamatfizetéshez kapcsolódnak, teljes egészében az FVTPL módszer szerint kell, hogy történjen.

Ehhez képest a jelenleg érvényben lévő IAS 39 standard alapján az efféle instrumentumok értékelése sok esetben csak részben történne az FVTPL módszer szerint, ha olyan beágyazott derivatíváról van szó, amelynek alapszerződése egy amortizált bekerülési értéken kimutatott pénzügyi kötelezettség. Éppen ezért a pénzügyi kötelezettségek egyelőre nem tartoznak az IFRS 9 hatálya alá, így alkalom nyílik az ilyen jellegű instrumentumok kezelésének alaposabb kidolgozására. Ha egy vállalkozás az IFRS 9 standard jelenlegi változatának korai alkalmazása mellett dönt, akkor a pénzügyi kötelezettségek besorolására és értékelésére az IAS 39 standard meglévő előírásait kell alkalmaznia. A pénzügyi kötelezettségek elszámolására vonatkozó új előírások közzététele 2010-ben várható.

A jelen dokumentum és a benne foglalt valamennyi információ a Deloitte Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft.-től (Deloitte Kft.) származik és célja, hogy bizonyos témakör(ök)ben általános információkkal szolgáljon, de nem tárgyalja az adott témakör(öke)t annak teljességében. A jelen dokumentumban megadott információk nem minősülnek számviteli, adóügyi, jogi, befektetési, tanácsadási illetve egyéb szakmai szolgáltatásnak. A jelen dokumentumban szereplő információ nem képezheti az ügyfeleink üzleti döntéseinek kizárólagos alapját. Az ügyfeleinket kérjük, hogy pénzügyeiket vagy üzletvitelüket befolyásoló bármely döntésük meghozatala vagy ilyen lépés megtétele előtt kérjék ki képzett szakmai tanácsadóink véleményét. A jelen dokumentum és a benne foglalt információk a jelen helyzetet tükrözik, de nem szolgálnak a Deloitte Kft. által tett jognyilatkozatként és társaságunk nem vállal felelősséget sem a jelen dokumentummal sem a benne foglalt információkkal, illetőleg semminemű teljesítési vagy minőségi megfeleléssel kapcsolatban. A Deloitte Kft. elhárítja felelősségét a szolgáltatásai piacképességére, vagy adott célra való alkalmassága, jogtisztasága, versenyképessége, biztonsága és pontossága vonatkozásában. Ügyfelünk a jelen dokumentumot és a benne foglalt információkat a saját felelősségére használja, és teljes mértékben felelősséget vállal a jelen dokumentum és a benne foglalt információk használatából eredő következményekért, esetleges veszteségekért. A jelen dokumentum vagy a benne foglalt információk felhasználásával kapcsolatos bármilyen közvetlen, közvetett, következményes, járulékos, büntető, illetve bármilyen egyéb kárért – akár szerződéses, jogszabály szerinti vagy szerződésen kívüli károkozás (pl. gondatlanság) következménye – a Deloitte Kft. nem vonható felelősségre. Ha a fenti rendelkezések bármelyike bármilyen okból nem érvényesíthető, a többi rendelkezés továbbra is hatályban marad és alkalmazandó.

A Deloitte név a Deloitte Touche Tohmatsu svájci "Verein" és tagvállalatainak hálózatára utal, melyek mindegyike önálló, egymástól elkülönülő jogi személy. A Deloitte Touche Tohmatsu és tagvállalatai jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.com/about. A Deloitte Magyarország jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.com/hu/magunkrol.

Deloitte Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft.

Dózsa György út 84/C

1068 Budapest

Tel: (1) 428 68 00

Fax: (1) 428 68 01

Member of Deloitte Touche Tohmatsu

© 2009 Deloitte Touche Tohmatsu

Minden jog fenntartva.